

calicem adhibetur, debet esse *ex pura et candida tela*, inquit Rituale Romanum; ex lino vel cannabe, ex decreto 15 maii 1819.

8° Benedictio purificatorii nullibi præscribitur, nec forma ejus in Rituali aut Missali reperitur: multi tamen volunt ut illud simul cum mappis ex decencia benedicatur; et si seorsim benedicatur, assumenda sit forma benedictionis mapparum, mutando verbum *altare* in verbum *calix*. Sed communior praxis est ut non benedicatur, et sic definiit S. R. C. die 7 sept. 1816.

9° Quamvis benedictum non fuerit, statim ac inserviit, non magis illud quam corporale aut pallam tangere licet, donec lotum fuerit. Eo deficiente, loco ejus adhibere liceret strophibulum mundum, quod postea ad profanos usus non converteretur. S. Ligorius, l. 6, n. 389.

10° « Antequam corporalia, pallæ et purificatoria laicis lavanda tradantur, prius ab aliquo in sacris constituto, in sacristia vel in ecclesia, in eodem vase seu pelvi qua calices et patenæ abluuntur, aqua calida semel et iterum laventur, et deinde in cumulum torta, ut aqua bene exprimatur, quæ tota in sacrarium projicienda est; laicis, id est monialibus, vel certe aliis honestis et adultis matronis tandem lavanda offerantur. » Sunt verba Ritualis Romani. Idem habetur in Pontificali Romano, allocutione ad subdiaconos ordinandos, et ibi præcipitur ut aqua lotionis in baptisterium, id est in piscinam vergatur. Eadem substantialiter reperitur dispositio in Decreto, parte 3, dist. 1, can. 40, et universali observatione confirmatur. Non videmus igitur qua ratione nonnulli auctores dicant secundam lotionem a persona non sacra fieri posse absque peccato, cum primam et secundam a viro in Ordinibus sacris constituto fieri præcipiatur.

Plures affirmant laicum qui, absque licentia episcopi, primam lotionem faceret, mortaliter peccaturum; alii tamen communius censent peccatum fore solum veniale, secluso contemptu, et nullum si rationabilis adesset causa; quia non majus est peccatum sacra hæc objecta lavare cum debita reverentia, quam tangere: at com-

muniter docetur ea sine causa excusanti tangere, esse duntaxat peccatum veniale. Ergo. Verum communis praxis est ut hæc a laicis prima et secunda vice non laventur sine licentia episcopi aut vicarii ejus.

Si sacra non existeret piscina, aut insufficientis esset, aqua lotionis in locum decentem projici posset, v. g., in cæmeterium, inter pavimenta ecclesiæ, etc.

§ IV. — Velum calicis, bursa, manutergium, etc.

1° Rubrica, parte 2, tit. 1, n. 1, statuit ut sacerdos Missam celebraturus, calicem parva palla linea et velo serico tegat. Veli hujus mentionem faciunt antiqui auctores, ut ostendit *Gavantus*. Ordinarie ex eodem panno conficitur ac casula: at si casula non ex serico, sed ex crassiore conficeretur panno, velum nihilominus sericum esse deberet ex Rubrica, ut observat *Romsée*.

2° Super velo ponitur bursa coloris paramentorum, in qua est corporale plicatum: sic præscribit Rubrica citata. Cum ad ornamentum calicis pertineat, ex eadem materia ac velum fieri convenit, ejusdem coloris esse debet ac ornamentum. Convenit insuper ut pars ejus interior panno serico simplicis et uniformis coloris, vel, ut fit communius, tela linea alba tegatur, propter honorem corporali sacro debitum.

Utrumque, scilicet velum et bursa, una cum sacerdotibus ornamentis benedicuntur, et speciales pro ipsis non existunt benedictionis formæ.

Qui celebrant sine velo, et corporale deferunt sine bursa, non bene agunt, inquit *Gavantus*, attestans S. Pium V dispensavisse cum Hispanis ut corporale extra bursam ferre possent: non tamen probabiliter peccant, quia velum et bursa ob solam decenciam requiri videntur. Vide S. Ligorium. l. 6, n. 395.

3° Rubrica, parte 1, tit. 20, præscribit insuper, ad præparationem altaris et ornamentorum ejus, ut sint ad cornu epistolæ « parva campanula, ampullæ vitreæ vini » et aquæ, cum pellicula et manutergio mundo in fenestella, seu in parva mensa ad hoc præparata. » Objecta

ista non benedicuntur; sed reverentia erga divinum Sacrificium exigit ea esse munda et nitida, ita ut ad mensam vulgarem decenter adhiberi possint.

ARTICULUS OCTAVUS.

DE VESTIBUS SACRIS.

Præter vestem talarem consuetam, gallice *soutane*, quæ ad celebrandam Missam necessaria est, vestes sacræ proprie dictæ sunt amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, casula et biretum: in Missa solemnè requiruntur insuper pro ministris et officariis dalmaticæ et cappæ.

1º Amictus, sic dictus a verbo *amicire*, seu *cooperire*, in octavo sæculo introductus fuit, juxta communem sententiam, ad tegendum collum eorum qui altari serviebant; tunc enim omnes laici et clerici collo nudo incedebant, quod indecens visum est ad altare. Ratio mystica fuit ut vox castigata Deo consecraretur, ut dicit Pontifex in ordinatione subdiaconi, hanc vestem imponendo.

Paulo post amictus fuit habitus velut quoddam ornamentum ad instar veteris ephod, quia humeros et pectus involvebat. Romæ et in pluribus aliis ecclesiis capiti imponebatur, et ministri, eo velut galea contra diabolicos incursus muniti, ad altare procedebant: qui ritus adhuc viget apud quosdam religiosos et in nonnullis ecclesiis tempore hiemis. Idcirco eum sumendo dicimus: *Impone, Domine, capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incursus*. Nunc, ex Missali Romano capiti imponitur et mox ad collum declinatur, ut vestium collaria circumtegat: utraque igitur ratio mystica, castigatio vocis et sensuum custodia, memoranda est.

Debet autem fieri ex tela alba, linea vel cannabia, duas habere cordulas, et in medio crucem depictam, ut supponit Rubrica de sacerdote dicens: « Accipiens amictum » circa extremitates et chordulas, deosculatur illud in » medio ubi est crux, et ponit super caput, etc. » Adverte eos qui amictum sibi imponunt se signare non debere

manu et amictu simul, ut quidam immerito faciunt. Ita *Gavantius*.

2º Alba ita vocatur a suo colore, quasi diceretur vestis alba. Apud Græcos dicitur poderis, a verbo *ποῦς*, *pes*, et apud Latinos *talaris*, quia ad talos descendit. Personæ honorabiliores inter Romanos hanc deferre solebant vestem, quæ communior facta est clericis sacras functiones suas exercentibus. Unde S. Hieron., Pelagianum arguens, l. 1 adversus Pelag. dicit: « Quæ sunt, rogo, inimicitiae » contra Deum si tunicam habuero mundiorum? si episcopus, presbyter, diaconus et reliquus ordo ecclesiasticus in administratione sacrificiorum candida veste processerint? »

Imo clerici eam deferebant etiam in usu civili, ut ex variis monumentis probant *Vicecomes*, card. *Bona* et *Romsée*. In concilio Carth. IV, can. 41, prohibetur ne diaconus extra tempus oblationis vel lectionis alba induatur.

Quidam eam, commoditatis causa, resecarunt, et factum est rochetum, quo canonici regulares semper induti erant: alii illud ampliarunt, et largas ei adaptarunt manicas, ut in frigore vestes pelliceas subtus induere possent, et inde venit superpelliceum.

Alba, propter albedinem, habetur ut symbolum innocentiae qua ministrantes altari fulgere debent; idcirco eam induentes dicere tenentur: *Dealba me, Domine, et munda cor meum, ut in sanguine Agni dealbatus*, etc.

Debet esse linea vel cannabia, non vero ex lana vel serico, neque ex gossipyo, quia tunc non esset ex tela simpliciter dicta. Ita expresse decretum S. R. Cong. diei 15 maii 1819, a Pio VII approbatum.

In albarum et aliarum vestium fimbriis et manicis non licet apponere fundum rubrum. S. C. R. die 17 augusti anni 1833 (*Gardell. t. VIII, p. 190*).

3º Cingulum est appendix albæ quam decenter aptare debet, ne diffluat, terram tangat, gressum impediatur, etc.; semper enim cingulum togas oblongas comitatum est. Unde clerici vestem talarem deferentes, cingulo præcingi

debent. Cingulum autem mystice consideratum est signum castitatis. Hinc nos præcingendo dicimus: *Præcinge me, Domine, cingulo puritatis, et exstingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiae et castitatis.*

« Sacerdotes in sacrificio Missæ congruentius utantur » cingulo lineo quam serico; » S. Cong. Rit. 22 jan. 1701. Igitur cingulum sericum non prohibetur, sed lineum magis congruit.

Interrogata an cingulum necessario debeat esse album, S. Cong. respondit 8 junii 1708, « posse uti cingulo colore paramentorum. »

4° Manipulus, ex antiquis monumentis, quoddam erat sudarium, sic dictum a sudore ope illius tergendo, seu mantile per quod sudor et narium sordes extergebantur. Ministri altaris illud primum manu sinistra tenebant, ut dextra liberius servirent: hinc vocatum est manipula et manipulus, nempe a manu in qua tenebatur: postea brachio sinistro affixum est ut manus esset libera, et a dextra facilius ad extersionem vultus et narium adhiberetur.

Contigit ut reverentiæ causa sudarium istud fimbriis pretiosis ornaretur, et versus medium duodecimi sæculi verum fuerit ornamentum, sicut ostendit P. *Le Brun*.

In prima origine, cum ad extergendum sudorem detinaretur, fletum et dolorem naturaliter significabat, unde illud sumendo in sensu spirituali dicimus: *Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris.* Episcopus hanc vestem sumit tantum post confessionem, ad *Indulgentiam*, ut in Cæremoniali episc. l. 4, cap. 10, habetur, et Durandus notat. l. 4, cap. 7, n. 4, exceptis Missis defunctorum, in quibus eum sumit cum aliis paramentis.

5° Stola, juxta vim nominis, idem significat ac longum vestimentum, ut patet pluribus Scripturæ locis. Communis sententia tenet stolam nostram primo fuisse linteum tenue quo circumdabatur collum, extremitatibus ejus ante pectus pendentibus ad abstergendum os et vultum.

Dicebatur etiam orarium, ab ora vestium a qua pende-
bat; et, propter longitudinem, nomen stolæ accepisse videtur.

Usque ad octavum sæculum, propter solam utilitatem adhibita fuisse judicatur; sed versus illud tempus, et etiam prius, juxta plures, pretiosior facta, velut speciale ornamentum et signum auctoritatis cœpit haberi. Solis episcopis, presbyteris et diaconis fuit reservata, et, ad exprimentam inter eos distinctionem, mos invaluit ut episcopi eam haberent pendentem, presbyteri in forma crucis super pectus, et diaconi ab humero sinistro ad latus dextrum versantem. Extra Missam sacerdotes eam deferunt pendentem nisi alba induantur.

Quoniam beati in cœlo repræsentantur velut stolis induti, v. g., Apoc. vi, 11; vii, 9, Ecclesia vult ut stolam sumentes dicamus: *Redde mihi stolam immortalitatis, etc.*

6° Casula, seu planeta, olim erat magna vestis rotunda totum tegens corpus, et in usu civili laicis et clericis usque ad septimum vel octavum sæculum communis: ab eo tempore fuit ornamentum episcopis et presbyteris Missam celebrantibus proprium. Nomen habuit casulæ, quia, ob suam formam et amplitudinem, totum tegebat corpus sicut parva domus; et planetæ, quia, immisso capite per solam quam superius habebat aperturam, versatilis erat circa corpus cui non adhærebat.

Casulæ apud Græcos antiquam retinuerunt formam, et quæ destinantur episcopis, multis insignantur crucibus; quæ vero sunt presbyterorum, unicam habent crucem.

Latini, pro majori brachiorum commoditate, partes laterales earum paulatim resecurunt, donec ad formam hodiernam pervenerint: casula igitur nunc apud nos duabus constat partibus quæ antè et postè tegunt corpus a collo ad genua. Tempore quo exquisitus liber de Imitatione Christi scriptus est, scilicet circa initium decimi quinti sæculi, casulæ in Germania crucem ferebant in parte anteriori et posteriori; in Italia crucem

habent tantum in anteriori; in Gallia autem nunc, in Germania et alibi communiter, crucem habent tantum in parte posteriori.

Cum olim necesse fuerit casulam hinc et inde elevare ad consecrationem, ut celebrans liberiora haberet brachia, mos permansit eam paululum sublevare, in testimonium antiquitatis.

Casula, totum corpus olim tegens, communiter habetur ut symbolum charitatis omnia cooperientis. Unde episcopus eam imponens, dicit: *Accipe vestem sacerdotalem per quam charitas intelligitur*. Et sacerdotes eam sumendo, vocant *jugum Domini suave et onus leve*.

Quantum fieri potest, ex pannis pretiosis, nempe aureis, argenteis aut sericis, vel saltem ex panno tenui, et quo plebei uti non solent, conficiendæ sunt casulae, propter honorem cultui divino debitum; et ex eodem panno ordinarie conficiuntur velum calicis, manipulus et stola. Ad hunc usum converti possunt vestes mulierum pretiosæ, ut fert communis sententia, contra plures, apud *Ferraris*, vº *Paramenta*, n. 2.

§ 1. — De necessitate, benedictione et colore vestium sacrarum.

Quamvis pleræque sacræ vestes olim communes fuerint quoad formam, ut docet *Bened. XIV*, de Missæ sacrif. l. 1, cap. 7, tanquam probabilius cum fere omnium eruditorum consensione, admittit ipsos Apostolos peculiaribus indutos fuisse vestibus a quotidianis distinctis quando divinam Eucharistiam conficiebant; atque plurimi censent penulam, quam B. Paulus, II Tim. iv, 13, memorat, unam ex his vestibus fuisse. Certum est ab immemoriali tempore seu ab ipsis Apostolis usum fuisse Missam absque specialibus illis vestibus non celebrandi. Omnes fatentur hanc legem esse sub gravi, et nullam concedi dispensationem ut Missa quacumque ex causa, sine ullis vestibus sacris celebretur: sic expresse docent card. *de Lugo*, *Bened. XIV* et *S. Ligorius*, l. 6, n. 289, etc. Unde Pius VI, die 26 julii 1794, concedens simplicibus presbyteris, ob acerbitatem per-

secutionis, facultatem consecrandi altaria portatilia, expresse denegat facultatem *celebrandi in habitu laicali*.

Celebrare sine casula aut sine alba est, juxta omnes, peccatum mortale; sine stola, aut manipulo, aut cingulo, est probabilius adhuc peccatum mortale; quia, una istarum vestium deficiente, deest cultus divino Sacrificio debitus: ita communiter auctores, idem dicentes de his objectis non benedictis. Communiter tamen concedunt licitum esse, in magna necessitate, v. g., si populus sit convocatus et dimitti non possit absque scandalo, celebrare sine manipulo aut sine cingulo, vel uti stola pro cingulo, aut manipulo pro stola. Vide *Ferraris*, vº *Missæ*, art. 10, n. 22, et *S. Ligorius*, l. 6, n. 376. A fortiori sine amictu celebrare liceret. Imo, ut probabile multi tradunt, per se veniale tantum esse peccatum celebrare sine amictu, aut manipulo, aut cingulo, vel uti non benedicto, secluso contemptu, quia gravis non videtur irreverentia.

Benedictio sacrarum vestium ad celebrationem Missæ requisitarum est episcopalis; attamen prælati privilegiis pontificalibus utentes, eas pro ecclesiis sibi subditis benedicere possunt: ita omnes, variis summorum Pontificum concessionibus innixi.

Sed inter theologos et canonistas controvertitur, an episcopus facultatem sacras vestes benedicendi simplicibus presbyteris delegare possit. Extranei communius negant, et contendunt episcopos hanc facultatem concedere non posse, nisi ex pontificali indulto: sic *Bened. XIV*, Inst. 21, n. 9: *S. Ligorius*, l. 6, n. 377, dub. 4, etc. At in Gallia, ex veteri consuetudine, omnes episcopi concedere solent, per se vel per vicarios suos generales, simplicibus presbyteris facultatem vestes sacras et omnem supellectilem ecclesiæ, unctionem sancti Chrismatis non requirentem, benedicendi. In vastissimis diœcesibus nostris impossibile est ut episcopi per seipsum omnia ornamenta et supellectilia benedicant. In statutis diœcesanis nostris, anni 1851, vestigiis decessorum nostrorum inhærentes, determinavimus quid sub hoc

respectu, ex concessione nostra, possent decani, parochi, eleemosynarii, communitatum capellani, seminariorum superiores, etc.

Sacerdos qui, absque legitima delegatione, paramenta sacerdotalia benediceret, saltem venialiter peccaret; at tamen valeret benedictio, quia ab ordine presbyterali pendet, et tantum jure ecclesiastico reservata est episcopo.

« Paramenta altaris, celebrantis, et ministrorum debent esse coloris convenientis officio et Missæ diei secundum usum Romanæ Ecclesiæ; » Rubric. 4 part., tit. 18, n. 1. Quidam dicunt hanc rubricam esse tantum directivam, et non obligare sub peccato: alii vero communius et probabilius putant eam obligare sub peccato, quia enuntiatur modo præceptivo, et ita pii sacerdotes sentire videntur; sed fatentur eam non obligare sub gravi, nisi aliquod exoriretur scandalum, v. g., si in die magnæ solemnitatis color violaceus aut niger adhiberetur; et rationabilem causam ab omni peccato excusare, puta si vestes debiti coloris concursui sacerdotum non sufficerent. Unde concludunt ornamentum variis coloribus distinctum pro omni colore, excepto nigro, adhiberi posse in necessitate, ut ait *Merati*, id est, ubi rationalis causa id postulat; secus peccatum esset veniale. S. R. C. statuit, die 19 decembris 1829, ut « serventur omnino rubricæ generales; data tamen potestate episcopo indulgendi ut in ecclesiis pauperibus permitat illis (scilicet paramentis in quibus exstat colorum confusio) uti donec consumentur. » Si tamen unus color, v. g., albus, cæteris prævaleat, ornamentum pro eo colore adhiberi potest, ut videtur.

Quarti et *Merati* docent colorem flavum omni colori æquivalere, hincque in omni festo et officio vestibus ex panno aureo uti licere, exceptis diebus jejuniorum aliisque afflictionis, et officiis defunctorum in quibus color violaceus aut niger præcipitur. Sed S. C. R., interrogata utrum liceat uti colore flavo vel cæruleo in sacrificio Missæ et expositione sanctissimi Sacramenti, res-

pondit, die 16 martii 1833: *Negative.* (*Gardell.*, t. VIII, p. 180 et 181.)

Petitur an paramenta aurea pro diversis coloribus haberi possint, nempe pro albo, rubro et viridi in solemnitatibus? Plures negant; alii vero affirmant, et eruditus *Merati* ait hanc sententiam sibi magis arridere. Eam in praxi sequimur, ob pretium hujusmodi paramentorum.

Paramenta sacra benedictionem suam amittunt si ita frangantur aut in tali statu ponantur, ut usui sacro ad quem erant destinata, amplius decenter inservire nequeant; quia suam identitatem moralem jam non habent. Hinc si formam suam retinentia reficiantur, aut aliquid novi eis in minori quantitate addatur, nova benedictione non indigent, quia accessorium naturam principalis sequi congruit. Secus si aliam induant formam, aut pars addita sit major, v. g., si ex planeta fiat stola, si manica albæ detrahatur etiam per modicum tempus, si cingulum ita frangatur, ut nulla pars formam cinguli convenientis habeat, etc.

Fragmenta paramentorum vetustorum semel benedictione consecratorum in usus profanos nunquam convertenda sunt, propter reverentiam eis debitam, ut in regula juris si expresse statuitur; sed comburenda et cineres in piscinam, vel in locum honestum projiciendi sunt; *Ferraris*, vº *Param.*, n. 8, et alii.

§ II. — De birreto, seu biretto aut bireto.

Birreti nomine intelligitur quidam pileolus nigri coloris et quadratus, Romæ tria, apud nos quatuor in summitate habens cornicula. Vulgo dicitur *barrette*.

Olim erat capitis tegumentum clericis proprium quo a laicis distinguerentur: in concilio Salisburgensi anni 1386, can. 6, et aliis ejusdem sæculi, prohibetur eis ne sine birreto incedant, cum hoc honestatem clericalem non deceat. Ipsi lapsu temporum pro solis functionibus sacris usus birreti reservatus est. In quibusdam tamen congregationibus clericorum mos erat ut in domo residentia omnes birretum semper deferrent, et mos iste

usque ad perturbationem rerum publicarum, an. 1791, perseveravit.

Ex Rubrica, part. 2, tit. 2, quilibet sacerdos celebraturus, ad altare accedens vel rediens, birretum in capite habere tenetur: « Optandum foret, inquit *Romsée*, ut » adhuc adverterent multi in præsentis puncto deficientes. » In Italia et præsertim Romæ non permittitur ut ipsi extranei ad altare sine birreto accedant.

Similiter in aliis partibus officii ecclesiastici, in sacramentorum administratione adhibendum est birretum ubi præscribitur. Canonici alique clerici incedere debent detecto capite in ecclesia, cum birreto extra ecclesiam: nunquam uti possunt pileolo *calotte*, loco birreti. Usus birreti, vulgo *calotte*, in Missa celebranda, etiam extra Canonem, solus Papa concedere potest, ut decreverunt S. Cong. Episc. et Regul. 2. januar. 1590 et 17 jun. 1595, et S. Congr. conc. Trid. 16 feb. 1619. Nec eo uti potest episcopus sine Sedis Apostolicæ licentia, juxta decreta S. Rit. Congr. 25 april. 1626 et 13 aug. 1695. In Gallia tamen episcopi illius usum usque ad Secretas permittunt, juxta *Collet*, et eo ipsi sine licentia summi Pontificis utuntur. Sed *Bened. XIV* utrumque expressis verbis reprobandum docet in Inst. 96.

Usus Romæ receptus est episcopum eo sic uti usque ad finem Præfationis.

S. Cong. Rit., juxta alia decreta, die 31 aug. 1839, respondens, dixit præpositum capitulo et canonicos, dum episcopo Missam pontificalem aliasque sacras functiones exercenti assistunt, vel ipsimet Missas et sacras functiones ad altare celebrant, præsentem vel absentem episcopum, caput tectum cum pileolo tenere non posse (*Gardell.*, t. VIII, p. 339.)

Usus pileoli prohibetur etiam in processionibus sanctissimi Sacramenti. In reliquis functionibus ex universali consuetudine permittitur iis qui assistunt, non vero exercentibus (*Ibid.*, p. 295 et 442.)

Cum apud Sinenses caput discooperire sit irreverentia, Paulus V permisit missionariis in eorum imperio degen-

tibus intra Missam uti pileolo a vulgari tamen distincto, referente *Bened. XIV*, Inst. 96, n. 2.

Eo sine dispensatione legitima extra Canonem uti, absque scandalo, mortale non judicatur esse peccatum; et si rationabilis causa id suaderet, v. g., subitanea et gravis infirmitas quæ recursum ad episcopum non permetteret, nullum esset peccatum, ut ipse *Bened. XIV* agnoscit, de Missæ sacrif., l. I, cap. 9, n. 3.

Idem Pontifex, in eadem Inst. 96, de coma fictitia, *per-rugue*, ex professo disserens, contendit: 1° clericos sacris Ordinibus initiatos eam in nullo loco deferre posse; 2° nullum sacerdotem cum coma fictitia Missam celebrare posse, et 3° in Inst. 34, § 4, episcopos ab ea prohibitionem dispensare non posse, et sententiam quæ talem potestatem eis attribuit, a Sede Apostolica nunquam fuisse probatam. Attamen in Gallia solent episcopi hanc dispensationem concedere; imo comæ fictitiæ ita communes evaserunt, ut clericis non videantur prohibitæ etiam in celebratione Missæ.

§ III. — De dalmatica et tunica, nec non specialibus episcopi paramentis.

Dalmatica, olim tunica talaris, cum amplis manicis, nomen accepit a Dalmatia, quia in ea regione hujusmodi vestis fuit communis; deinde facta est ornamentum quo reges, imperatores alique viri in dignitate constituti decorari consueverunt, ut ostendit *Grancolas*. Ad usum ecclesiasticum transiit. *Anastasius* Bibliothecarius, in nono sæculo scribens, dicit a S. Sylvestro institutum fuisse ut diaconi dalmatica uterentur in ecclesia (intellige Romana); papa Symmachus, in sexto sæculo, usum dalmaticarum concessit diaconis ecclesiæ Arelatensis, et S. Greg. Aregio, episcopo Vapicensi, idem privilegium sibi et suo archidiacono poscenti, respondit, Epist. l. IX, epist. 107: « Te vel archidiaconum tuum dalmatica decorandos esse concessimus. » Ille usus omnibus episcopis, presbyteris et diaconis factus est communis per Gal-

lias in octavo vel nono sæculo : episcopi et presbyteri eam subtus casulam deferebant.

Tunica, quæ erat vestis subdiaconis propria, a dalmatica in eo differebat quod strictior esset : nunc ad eandem formam reducta est.

Nullibi simplices presbyteri dalmaticam subtus casulam nunc deferunt : verum episcopi solemniter celebraturi, tunicam seu tunicellam et dalmaticam, ex Ordine Romano XIV, § 48, induendi sunt. Episcopales illæ vestes ex tenui panno serico confici solent, et coloris officio respondentis esse debent.

Quoniam dalmatica est vestimentum lætitiæ, sicut casula, diaconi et subdiaconi, in Quadragesima aliisque diebus pœnitentiæ, in solis ministrant albis, et induunt casulam ante pectus plicatam ad cantandum respective Epistolam et Evangelium, eamque postea statim deponunt, juxta ritum Romanum. Ita *Durandus*, *Gavantus*, *Romsée*, etc.

Quædam sunt alia paramenta episcopis solemniter celebraturis ex Ordine et Pontificali Romano propria, nempe 1° *compagi et sandalia* (*des bas et des souliers*) : quando statutum fuit ut ministri altaris, reverentiæ causa, speciales haberent vestes ut officii suis recte fungerentur, mutabant etiam compagos et sandalia, quem usum soli episcopi et prælati pontificalia habentes in nonnullis circumstantiis retinuerunt. 2° *Chirothecæ* (*gants*) sic dictæ a verbo græco χειροθήκη *manuum vagina*, quia manuum sunt ornamenta. *Honorius Augustodunensis* (*Biblioth. Patrum*, t. xx, col. 4074), in duodecimo sæculo scribens, dicit earum usum ab Apostolis traditum fuisse, quod nullo quidem nititur fundamento ; verumtamen sunt antiquæ. 3° *Annulus* cujus fit mentio apud *S. Isidorum Hispalensem*, in septimo sæculo, tanquam signi honoris episcopalis, ad exprimendum episcopos eminenter debere esse discretos, et secretorum custodes. 4° *Baculus* (*crosse*), qui est velut sceptrum et virga episcopi, ac proinde signum ejus auctoritatis. Patet ex *S. Isidoro*, l. 2, cap. 5, illius usum jam fuisse antiquum in septimo sæculo. Summus

Pontifex hujusmodi non habet baculum, quia in solemnitatibus non ambulat pedibus, sed portatur. Abbates, e contra, eum habent ut symbolum suæ dignitatis. Alius est baculus, signum honoris, quem præcentor defert in choro, et cujus *Honorius* supra citatus meminit in *Gemma animæ*, l. 1, cap. 24. 5° *Crux pectoralis* : primitus episcopi capsulam reliquias continentem e collo pendentem deferebant, ut videtur in *Vita S. Germani Antissiodorensis* et *S. Greg. Turon.* Deinde cruces ligneas, argenteas vel aureas habuerunt, et ille usus factus est generalis. 6° *Mitra* : *Euseb.*, *Hist.* l. 3, cap. 31, refert *S. Joannem*, ad instar summi sacerdotis Judæorum, laminam in capite gestasse : idem legitur de *S. Jacobo Hierosolym.* apud *Clementem Alexandrinum*. Hinc juxta card. *Bona*, *Grancolas*, *Devoti* et alios, natus est mitræ episcopalis usus : hodierna tamen illius forma ultra decimum sæculum non ascendit, ut ostendunt card. *Bona*, PP. *Ménard*, *Martène*, *Mabillon*, etc. Triplicis generis distinguuntur mitræ, videlicet simplex, auriphrygiata et pretiosa. Inter abbates alii habent annulum et baculum tantum ; alii vero habent etiam mitram cum cæteris ornamentis pontificalibus. Inter eos qui privilegio pontificalium gaudent, alii solam mitram simplicem deferunt, alii mitram auriphrygiatam, et nulli pretiosam.

§ IV. — De cappa seu pluviali, superpelliceo, etc.

Durandus, l. 3, cap. 1, n. 13 ; *Honorius August.* in *Gemma animæ*, l. 1, cap. 227, cappam describunt ostenduntque eam tunc eandem habuisse quam nunc habet formam. Primitus quoddam erat tugurium contra pluviam, unde vocatur pluviale, et ideo habet capitium quo olim tegebatur caput. Ab usu communi ad conditionem specialis ornamenti transit, sicut aliæ pleræque vestes sacræ.

Non solum episcopus et presbyter, sed inferiores clerici ipsique laici, si quandoque, ex necessitate et consuetudine, officio cantorum fungantur, cappas seu pluvialia deferre possunt.

Pluviali utitur sacerdos, ex Rubrica, in processionibus sanctissimi Sacramenti et in quibusdam aliis, in benedictionibus quæ fiunt ad altare, in officio solemnium Laudum et Vesperarum, quando assistit episcopo solemniter celebranti, post Missam defunctorum, ad faciendam absolutionem. Nunquam habendus est manipulus cum pluviali seu cappa.

Gavantus dicit cappas non esse benedicendas, quia omnibus ecclesiasticis sunt communes, et ad sacrificium non ordinantur. *Quarti* vero et *Merati* concedunt nullum dari præceptum eas benedicendi, sed volunt melius esse eas benedicere sub forma pro indumentis sacerdotalibus in genere assignata.

Superpelliceum sic dictum est, quia super tunicas pelliceas induebatur. Ita *Durandus*, l. 3, cap. 1, n. 10. S. Hieron. l. 1 adversus Pelag., supra citatus, meminit candidæ vestis ad usum episcopi, presbyteri, diaconi et reliquorum ordinis ecclesiastici: hæc autem vestis erat tunica albæ similis, unde venit rochetum et superpellicium, ut jam notavimus. Item et cotta, in Italia usitata, quæ formam habet tunicellæ rochetto contractoris. Superpellicium, rochetum et cotta fieri debent ex lino tenui, vel ex cannabe, vel probabiliter ex xylino: ita passim fieri solent, et non videmus cur mos iste reprehenderetur. Illæ vestes quæ candidæ et mundæ semper esse debent, non benedicuntur, nec ideo reputantur sacræ.

ARTICULUS NONUS.

DE RUBRICIS SERVANDIS.

Rubricæ sic dictæ, quia rubro colore olim scribi solebant, quædam sunt regulæ communes, continentis ritus in celebratione Missæ, officii divini recitatione et sacramentorum administratione servandos. Aliæ sunt præceptivæ et aliæ directivæ. Præceptivæ eæ sunt quæ ad servandos ritus illis præscriptos obligant sub peccato; et directivæ illæ sunt quæ proprie dictam obligationem non imponunt, sed per modum consilii et instructionis statuuntur. Ita

generaliter theologi, quamvis accuratam non tradant regulam qua præceptivæ a directivis tuto discernantur.

Hic dicemus 1° de obligatione rubricarum ad Missam spectantium; 2° de modis quibus contra rubricas peccari possit in Missa; 3° quasdam exponemus observationes in cæremoniis et ritibus Missæ privatæ; 4° item et Missæ solemnium.

§ 1. — De obligatione rubricarum ad Missam spectantium.

1° Probabilius nobis videtur omnes rubricas intra Missam seu in actu celebrationis servandas, esse præceptivas, ac proinde sub peccato obligare. Nam 1° concilium Trid., sess. 7, can. 13, anathemate percutit eos qui dixerint « approbatos Ecclesiæ ritus in solemnium sacramentorum » administratione adhiberi consuetos, aut sine peccato a » ministris omitti pro libitu, aut in alios novos mutari » posse. » Confectio autem sacræ Eucharistiæ ad præstantissimi Sacramenti administrationem pertinet, ut patet.

2° S. Pius V, bulla in fronte Missalis ejus apposta, ait: « Mandantes et omnibus districte præcipientes, in virtute » sanctæ obedientiæ, ut Missam, juxta ritum, modum et » normam in Missali præscriptam, decantent ac legant... » neque in Missæ celebratione alias cæremonias et preces » addere vel recitare præsumant. » Certe tenor hujus bullæ strictum exprimit mandatum cæremonias et preces Missæ non mutandi nec illis addendi, et ex se sub gravi obligat, ut indicant verba *districte et in virtute sanctæ obedientiæ*. Ergo. Ita *Merati*, *Tournely*, *Quarti*, *Collet*, *S. Ligorius*, etc.

Unde notabilis infractio rubricarum intra Missam servandarum semper est materia ad peccatum mortale sufficiens, et peccatum non fit veniale nisi defectu advertentiæ aut consensus, vel ob levitatem materiæ.

3° Decisiones S. Rit. Congr. ut rubricarum Missalis supplementum haberi debent, et si in forma rigorosa exprimantur, v. g., in fine habeant, *ab omnibus servetur, servari ab omnibus mandavit*, etc., eodem modo ac ipsæ Missalis rubricæ obligant; Congregatio enim vi suæ insti-

tutionis habet facultatem sic imperandi, ipsius resolutiones in eo casu ut summi Pontificis oracula haberi debent, et multo magis quando, ut sæpe accidit, a regnante Pontifice expresse approbantur.

Si vero dubia circa ritus suborta solummodo per modum declarationis solvat, resolutiones ejus vim legis stricte non habent, sed velut sapientissimorum virorum responsa considerantur: attamen in eo casu opinionibus aliorum doctorum præferri, et ideo requiri ac sedulo nosci debent.

4º Cum in multis diœcesibus et in religiosis ordinibus vigeant in aliquibus punctis consuetudines rubricis Romanis oppositæ, quæsitum est an licite observari possent. Respondet *Amort* apud *S. Ligorium*, l. 6, n. 401, qui eum minime improbat: « S. Congregatio Rituum constanter tolerat consuetudinem, saltem immemoriam, » contrariam rubricis. Itaque tuta conscientia licet se » conformare consuetudini diœcesanæ, præsertim in rebus levioris momenti, quæ non cedunt in deformitatem » cultus publici. » — « Non rejiciuntur ergo consuetudines, nisi, ut addit *S. Ligorius ibid.*, contineant positivam indecentiam, quæ nequeat decenter tolerari. »

5º Communiter docent auctores rubricas extra Missam servandas sæpe esse directivas, ac consequenter per se sub peccato non obligare, quales sunt rubricæ signacula in Missali ad ea quæ dicenda sunt ordinandi, crucem in sacristia salutandi, etc. Frequenter tamen sunt præceptivæ, ut dicit *Collet*, si nempe expressis verbis præcipiantur, ex dogmate præsentis realis, vel ex natura divini sacrificii fluant, etc. Insuper communis doctorum sententia est, juxta *Ferraris*, vº *Rubricæ*, nº 13, rubricas etiam solum directivas absque rationabili causa negligi non posse quin admittatur culpa saltem venialis, propter inordinationem finis aut motivi; rectus enim finis et rationi conformis ab observatione hujusmodi regularum ecclesiasticarum non retraheret.

§ II. — De modis quibus peccari possit contra rubricas in Missa servandas.

Peccari potest maxime per omissionem, additionem, mutationem, defectum pronuntiationis et confusionem.

1º *Per omissionem*. Omittere ritum vel partem Missæ essentialem, vel, sine causa sufficienti, accidentalem notabilem, est peccatum mortale: patet ex dictis, et est sententia communis. Hinc mortaliter peccaret qui voluntarie omitteret oblationem panis aut vini, consecrationem alterutrius speciei, elevationem hostiæ aut calicis, mixtionem aquæ cum vino aut particulæ hostiæ cum sanguine, confessionem et ea quæ sunt in principio Missæ, principales Collectas, Epistolam, Evangelium, Offertorium, Præfationem, Canonem vel quamlibet Canonis orationem, *Pater noster*, *Libera nos*, *Agnus Dei*, unam ex orationibus Communionem præcedentibus, *Domine, non sum dignus*, *Quid retribuam*, patenæ et calicis purificationem, Postcommunionem, etc. Item tot modicas partes intra eamdem Missam omittere, ut integræ Epistolæ, vel integro Evangelio æquivalent, vel, secundum nonnullos, minimam partem Canonis, peccatum est mortale, quia censetur materia notabilis. Item adhuc probabiliter qui benedictiones, inclinationes aut genuflexiones, in notabili parte, sine causa sufficienter excusante, omitteret vel truncaret, mortaliter peccaret. Ita *Ferraris*, vº *Rubricæ*, nº 14; *S. Ligorius*, l. 6, n. 400 et 405.

Contra vero veniale est omittere *Kyrie, eleison*, *Gloria in excelsis*, *Credo*, unam Collectam vel Commemorationem, unam Prophetiam vel Epistolam in feriis Quatuor Temporum, quando plures legendæ sunt, Graduale, Tractum aut *Alleluia*, Prosam, etc. Item aliquas omittere benedictiones, inclinationes, genuflexiones, aut eas usque ad terram non facere, altare non deosculari, aut simulate tantum deosculari, etc., quia hujusmodi omissiones, sigillatim sumptæ, in hominum opinione non reputantur graves: secus, si plures notabilem quantitatem constituentes simul omitterentur; tunc enim materia fieret gravis. Sic *Ferraris* et *S. Ligorius* in locis citatis.